

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 10.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.10.26>

УДК 330.322

A. I. Лівінський,

д. е. н., професор кафедри менеджменту,

Одеський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2337-3884>

O. O. Ангелов,

аспірант, Одеський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-7473-7809>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КАПІТАЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

A. Livinskyi,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management,

Odesa State Agrarian University

O. Angelov,

PhD student, Odesa State Agrarian University

CONCEPTUAL ASPECTS OF CAPITAL CONSTRUCTION DEVELOPMENT IN RURAL AREAS

У статті досліджено теоретико-методологічні засади розвитку капітального будівництва в сільській місцевості України з урахуванням

сучасних економічних, соціально-демографічних, екологічних та технологічних викликів.

Здійснено комплексний аналіз економічних факторів, серед яких провідне місце посідають інвестиційний клімат, доступність довгострокового кредитування, муніципальні облигації та механізми державно-приватного партнерства. Доведено, що значну регіональну диференціацію обсягів капіталовкладень зумовлено нерівномірністю економічного потенціалу областей, інвестиційною привабливістю та фінансовою спроможністю громад. Соціально-демографічний вимір демонструє скорочення та старіння сільського населення, активні міграційні потоки та зниження платоспроможного попиту, що ускладнює довгострокове планування житлових та соціальних об'єктів.

Показано необхідність застосування системного та інтегрованого просторового підходів, які забезпечують узгодженість капітальних проектів із регіональними планами землекористування, транспортною та соціальною інфраструктурою, мінімізують ризики неефективного розміщення об'єктів.

Розкрито інституційно-економічні аспекти управління: компетентність органів місцевого самоврядування, здатність об'єднаних територіальних громад формувати якісні проектні заявки, проводити тендери, здійснювати контроль та забезпечувати прозорість реалізації.

Наголошено на актуальності інноваційно-технологічних рішень (BIM-технології, модульне будівництво, енергоефективні системи, використання відновлюваних джерел енергії), що сприяють скороченню термінів спорудження та зниження експлуатаційних витрат, але потребують підвищеної проектної компетенції та значних початкових інвестицій.

Окрему увагу приділено екологічним аспектам: врахуванню ландшафтної цінності, водного режиму, родючості ґрунтів, вимог до енергоефективності та «зеленої» трансформації будівельної галузі відповідно до принципів сталого розвитку та циркулярної економіки.

Запропоновано концептуальні моделі розвитку, серед яких інтегрований екосистемний підхід, кластерно-коопераційна модель, принципи просторової відповідності та механізми державно-приватного партнерства. Визначено стратегічні пріоритети: відбудова критичної інфраструктури після воєнних руйнувань, стале житлове розвиток із фокусом на енергоощадних технологіях, цифрова та зелена трансформація, залучення приватних інвестицій, підтримка місцевого бізнесу та активне залучення громад до планування та моніторингу проектів. Обґрунтовано необхідність створення цілісної концепції розвитку капітального будівництва, що поєднує державну політику просторового розвитку, сучасні фінансово-економічні інструменти, технологічні інновації та місцеві ініціативи.

The article examines the theoretical and methodological foundations for the development of capital construction in rural areas of Ukraine, taking into account current economic, socio-demographic, environmental, and technological challenges.

A comprehensive analysis of economic factors has been carried out, among which the investment climate, access to long-term lending, municipal bonds, and public-private partnership mechanisms play a leading role. It has been proven that significant regional differentiation in capital investment volumes is due to the uneven economic potential of regions, investment attractiveness, and the financial capacity of communities. The socio-demographic dimension shows a decline and aging of the rural population, active migration flows, and a decrease in effective demand, which complicates long-term planning for housing and social facilities.

The need for systematic and integrated spatial approaches is demonstrated, which ensure the consistency of capital projects with regional land use plans, transport and social infrastructure, and minimize the risks of inefficient placement of facilities.

The institutional and economic aspects of management are revealed: the competence of local self-government bodies, the ability of united territorial communities to form high-quality project applications, conduct tenders, exercise control, and ensure transparency of implementation.

The relevance of innovative and technological solutions (BIM technologies, modular construction, energy-efficient systems, use of renewable energy sources) is emphasized, which contribute to reducing construction time and operating costs, but require increased design competence and significant initial investments.

Particular attention is paid to environmental aspects: consideration of landscape value, water regime, soil fertility, energy efficiency requirements, and the “green” transformation of the construction industry in accordance with the principles of sustainable development and the circular economy.

Conceptual development models are proposed, including an integrated ecosystem approach, a cluster-cooperation model, principles of spatial compliance, and public-private partnership mechanisms. Strategic priorities have been identified: reconstruction of critical infrastructure after war damage, sustainable housing development with a focus on energy-saving technologies, digital and green transformation, attracting private investment, supporting local businesses, and actively involving communities in project planning and monitoring. The need to create a comprehensive concept for capital construction development has been substantiated, combining state spatial development policy, modern financial and economic instruments, technological innovations, and local initiatives.

Ключові слова: *капітальне будівництво; сільські території; інвестиційний розвиток; державно-приватне партнерство; енергоефективність; просторове планування; інноваційні технології; сталий розвиток.*

Keywords: *capital construction; rural areas; investment development; public-private partnerships; energy efficiency; spatial planning; innovative technologies; sustainable development.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток сільських територій в Україні традиційно пов'язаний із наявністю належної інфраструктури, яка забезпечує життєдіяльність населення та створює умови для соціально-економічного зростання. Капітальне будівництво у сільській місцевості виступає ключовим фактором відновлення й модернізації виробничих та соціальних об'єктів, сприяє формуванню сучасного житлового фонду, об'єктів освіти, охорони здоров'я, транспорту, інженерних комунікацій. Водночас сучасний стан капітального будівництва в сільській місцевості характеризується низкою проблем, серед яких: обмежене бюджетне фінансування та недостатній рівень інвестицій; низька привабливість для приватних інвесторів внаслідок повільної окупності проектів; значний вплив воєнних дій та міграційних процесів на потреби у відновленні.

За цих умов особливої актуальності набуває формування концептуальних засад розвитку капітального будівництва в сільській місцевості, які дозволяють визначити пріоритетні напрямки, принципи та інструменти організаційно-економічного забезпечення цього процесу.

Наукове значення проблеми полягає у необхідності обґрунтування теоретико-методологічних підходів до розвитку капітального будівництва у сільських громадах як елементу регіональної політики та системи збалансованого територіального розвитку. Практичне ж значення виявляється у можливості застосування концептуальних моделей для розроблення програм соціально-економічного відновлення, раціонального використання інвестиційних ресурсів та підвищення якості життя населення сільських територій.

Таким чином, актуальність дослідження пов'язана із необхідністю поєднання наукових підходів та практичних інструментів, які забезпечують ефективність капітального будівництва в сільській місцевості в умовах обмежених ресурсів, трансформаційної економіки та післявоєнного відновлення України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Капітальне будівництво у сільській місцевості традиційно розглядається як один із ключових факторів соціально-економічного розвитку територій. Воно охоплює не лише спорудження житлових будинків, а й створення інженерної, соціальної та виробничої інфраструктури, яка визначає якість життя населення, інвестиційну привабливість регіону та стійкість аграрного сектору. У сучасних умовах, коли в Україні актуалізується проблема відтоку населення із сільських територій та зростає диспропорція між рівнем розвитку міст та села, будівництво стає важливим інструментом державної та регіональної політики.

Дослідження проблем розвитку капітального будівництва в сільській місцевості в українській науковій літературі ведеться в декількох взаємопов'язаних напрямках: просторове й регіональне планування, інвестиційне забезпечення, енергоефективність будівництва та відновлення інфраструктури в умовах повоєнного відродження. Багато праць підкреслюють необхідність інтегрованого підходу, що поєднує економічні, соціальні та екологічні критерії в процесі прийняття рішень щодо капітальних проєктів на селі [1-10].

Теоретико-методологічні та регіональні дослідження. Монографічні та аналітичні роботи Інституту регіональних досліджень НАН України й інших наукових установ систематично аналізують специфіку розвитку сільських територій, фактори їхнього відтворення та шляхи підвищення їх конкурентоспроможності. Ці публікації дають методологічну базу для поєднання просторового планування та капітального будівництва [2,9].

Статистичні дослідження та аналітика динаміки будівництва. Офіційна статистика Державної служби статистики містить оперативні дані щодо обсягів та структури будівництва (початок/завершення об'єктів, житлова/нежитлова площа тощо), які використовуються для оцінки трендів у сільській інфраструктурі й планування ресурсів. [4].

Питання інвестицій та відновлення після руйнувань. У контексті повоєнної відбудови посилення на оцінки потреб у відновленні від аналітичних центрів є ключовим для формування фінансових механізмів і пріоритетів відновлення села. Це включає аналіз обсягів пошкоджень житлового фонду, соціальної інфраструктури та дорожньої мережі [9].

Енергоефективність, нормативи та технології. Законодавство та будівельні норми (зокрема закон «Про енергетичну ефективність будівель» і відповідні ДБН) створюють правову базу для впровадження енергоефективних рішень у капітальному будівництві на селі (сертифікація, енергетичний аудит, проектні вимоги). Окремі практичні рекомендації та настанови (посібники з проектування енергоефективних шкіл, модульних будинків тощо) допомагають трансформувати вимоги у проектні рішення [3,5,8].

Публічні дискусії та практичний досвід. Матеріали круглих столів, регіональні збірники практик та наукові статті фокусуються на практичних кроках відновлення сільської інфраструктури: моделі державно-приватного партнерства, фінансування ремонтів доріг, відбудова шкіл і амбулаторій, роль місцевих громад у пріоритетизації проектів [1,6,7,10].

Узагальнюючи аналіз наявних наукових досліджень та практичного досвіду відмітимо, що розвиток капітального будівництва в сільській місцевості потребує не лише окремих програм чи локальних проектів, а насамперед чітко сформульованих концептуальних засад, які забезпечують системність та довгострокову узгодженість рішень. Саме концепція дозволяє поєднати економічні, соціальні, екологічні та управлінські фактори в єдину рамку стратегічного планування.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Відповідно до вказаного метою дослідження є обґрунтування концептуальних засад розвитку капітального будівництва у сільській місцевості з урахуванням економічних, соціальних та технологічних факторів, а також вироблення науково-практичних підходів до формування ефективного організаційно-

економічного механізму, здатного забезпечити стійкий розвиток сільських громад у поствоєнний та довгостроковий періоди.

Виклад основного матеріалу дослідження. Початковою теоретичною базою для аналізу капітального будівництва є його нормативно-правове та методологічне визначення. На державному рівні під капітальним будівництвом розуміють діяльність щодо створення нових, реконструкції, розширення, реставрації та капітального ремонту об'єктів, що супроводжується формуванням (або відтворенням) основних фондів; це визначення закріплене в нормативних актах, зокрема в Порядку державного фінансування капітального будівництва [11] та суміжних документах, що регламентують порядок фінансування й виконання робіт у цій сфері. Такий формально-правовий підхід дозволяє чітко виділяти область застосування дослідження (державні інвестиції, муніципальні проекти, інвестування приватних ініціатив у будівництво).

У науковому вимірі капітальне будівництво слід розглядати не лише як техніко-економічну діяльність, але й як складову соціально-економічної системи території, що формує інфраструктурні умови для життєдіяльності населення, забезпечення послуг та розвитку локальних ринків праці. З цієї причини предмет дослідження включає: інституційні механізми (законодавство, фінансові інструменти), проектно-технологічні рішення (проектна документація, стандарти ДБН), а також соціально-економічні наслідки інфраструктурних інвестицій.

Для комплексного вивчення капітального будівництва в сільській місцевості доцільно поєднати кілька методологічних підходів:

Системний підхід - розгляд об'єктів капітального будівництва як елементів просторово-функціональної системи: вони взаємодіють із соціальною інфраструктурою, транспортною мережею, енергетикою та природним середовищем. Системний підхід дозволяє виділити зворотні зв'язки між проектними рішеннями та довгостроковими ефектами для громади (зростання зайнятості, доступності послуг, демографічні зміни).

Комплексно-інтегрований (просторовий) підхід - акцент на поєднанні просторового планування та галузевого проектування: капітальні ініціативи мають вписуватися в регіональні плани розвитку землекористування і відповідати принципам раціонального розміщення об'єктів (щоб уникнути надмірної фрагментації інфраструктури та знизити експлуатаційні витрати). Цей підхід обґрунтовується методиками просторового планування, що часто застосовуються у практиці органів місцевого самоврядування.

Інституційно-економічний підхід - аналіз правових норм, механізмів державного фінансування (порядки витрачання коштів, державного фінансування капітального будівництва), моделей партнерства (ДПП, муніципальні інструменти), а також ринку підрядних послуг. Нормативна база регулює процеси формування проектної документації, договірні відносини у сфері будівництва, що безпосередньо впливає на ефективність реалізації капітальних проєктів.

Інноваційно-технологічний підхід - оцінка впливу сучасних інженерних рішень (модульне будівництво, енергоефективні системи, BIM/GIS) на вартість, швидкість реалізації та експлуатаційну ефективність об'єктів у сільській місцевості.

Методичною реалізацією зазначених підходів є поєднання якісних (експертні інтерв'ю, аналіз політик, кейс-дослідження) та кількісних методів (економіко-статистичний аналіз даних Держстату про обсяги й структуру будівництва, вартісний аналіз, моделювання життєвого циклу проєктів).

Враховуючи вказане нами також було досліджено концептуально-методологічні моделі розвитку капітального будівництва у сільській місцевості. Серед найбільш поширених виокремлені наступні.

Інтегрований екосистемний підхід - розглядає сільську територію як екосистему, де капітальні інвестиції повинні поєднуватися з природоохоронними та агроекологічними практиками. Це означає: проектна оцінка впливу на довкілля, пріоритети енергоефективності та використання місцевих матеріалів для мінімізації впливу на ландшафт. Такий підхід

узгоджується з принципами сталого розвитку і вимогами сучасних норм по енергоефективності.

Кластерно-коопераційна модель - поєднання будівельних ініціатив із розвитком аграрних чи туристичних кластерів: інфраструктурні проєкти (дороги, логістичні хаби, зерносклади, гостьові комплекси) плануються як частина більших кластерних стратегій, що підвищують мультиплікативний ефект інвестицій. Для реалізації цієї моделі важливі місцеві механізми координації та стимулювання приватних інвестицій.

Модель публічно-приватного партнерства (ДПП) - застосовується для залучення приватних ресурсів до будівництва інфраструктури, що має комерційний або напівкомерційний характер (логістика, енергетика, частково соціальні об'єкти через концесійні механізми). Законодавчі та процедурні означення договорів в секторі капітального будівництва мають визначальне значення для реалізації ДПП-механізмів та мінімізації контрактних ризиків.

Принципи просторової відповідності - проєкти капітального будівництва повинні проходити крізь процедури просторового планування і враховувати функціональну спроможність населених пунктів; надмірне розосередження інфраструктури веде до неефективності її утримання.

Розвиток капітального будівництва обумовлюється впливом певних факторів і умов, зокрема економічного, соціально-демографічного, екологічного характеру тощо.

До економічних факторів доцільно віднести перш за все інвестиційний клімат і фінансові інструменти.

Ефективність капітального будівництва в сільській місцевості насамперед залежить від обсягу та структури капіталовкладень. Статистичні дані регіональних управлінь статистики демонструють значну диференціацію обсягів капітальних інвестицій між областями. Такі коливання відображають регіональні відмінності в економічному потенціалі, інвестиційній привабливості та здатності місцевих органів влади залучати ресурси.

Джерела фінансування проектів капітального будівництва у селі традиційно поділяються на:

(а) державні бюджетні програми та субвенції (централізовані держпрограми, обласні цільові програми підтримки індивідуального житлового будівництва);

(б) місцеві бюджети та цільові фонди громад;

(в) приватні інвестиції та кредити;

(г) міжнародна технічна допомога та донорські гранти.

Приклади локальних цільових програм ілюструють прагнення громад компенсувати дефіцит приватних інвестицій через бюджетну підтримку (наприклад, обласні програми «Власний дім»).

Основні проблеми інвестиційної середовища для сільського будівництва: нестача довгострокових кредитів для інфраструктурних проектів, відсутність стандартизованих механізмів «пакування» малих проектів у привабливі для інвесторів портфелі, а також обмежена фіскальна спроможність багатьох громад. У контексті потерпілих від війни територій додатково постає питання прозорих механізмів відновлювального фінансування та залучення МФО/донорів. Загалом, для масштабування капітального будівництва необхідні інструменти: муніципальні облігації, кредитні лінії під державні гарантії, механізми ДПП та грантові програми з просторовою прив'язкою.

Дослідження групи соціально-демографічних факторів виявило, що демографічна динаміка визначає попит на житлові та соціальні об'єкти. Тривала тенденція скорочення та старіння сільського населення, а також міграційні потоки у місто чи за кордон знижують платоспроможний попит та ускладнюють довгострокове планування інфраструктури.

Соціальна складова також включає питання доступності послуг (медицина, освіта, транспорт). Для багатьох громад інфраструктура є ключовим фактором утримання населення; отже, пріоритетні будівельні програми мають ухвалюватися з урахуванням реального попиту та прогнозів населення, а не лише виходячи з політично мотивованих ініціатив.

Досліджуючи екологічні та просторові обмеження визначено, що капітальне будівництво у сільській місцевості має враховувати обмеження природної середовища: родючість ґрунтів, водні режими, охоронні зони, ландшафтну цінність та ризики (ерозія, паводки). Планування об'єктів без урахування таких аспектів може призвести до деградації ресурсної бази та зниження аграрної продуктивності. Інтегрований просторовий підхід та ландшафтне планування дозволяють мінімізувати такі ризики та оптимізувати розміщення інфраструктури.

Крім того, сучасні вимоги до енергоефективності та екологічності (ДБН щодо енергозбереження та теплової ізоляції) визначають як проектну вартість, так і експлуатаційні витрати об'єктів. Впровадження енергоефективних рішень (термоізоляція, пасивні принципи, локальні ВДЕ) має значні довгострокові переваги для громад, але потребує початкових інвестицій та проектної компетенції.

Наявність чіткої нормативно-правової бази є передумовою реалізації капітальних проектів. Порядки державного фінансування, державні будівельні норми, умови підяду та державні стандарти визначають процедури підготовки, інвестування та здійснення будівництва. Водночас надмірна фрагментація регулювання чи повільні процедури погоджень збільшують часові та фінансові ризики проектів, особливо для невеликих сільських ініціатив.

Інституційно важливі питання: компетентність та спроможність ОТГ (об'єднаних територіальних громад) формувати проектні заявки, здатність місцевих управлінь проводити тендери та контроль за виконанням, а також доступ до консультаційних та проектних послуг. Розвиток інституційного потенціалу (навчання, створення регіональних проектних офісів, компетентні центри з енергомодернізації) полегшити реалізацію складних капітальних проектів.

Отже, капітальне будівництво на селі має розглядатися як результат взаємодії перелічених факторів: навіть за наявності фінансування слабка

демографічна база, низька інституційна спроможність або ігнорування екологічних обмежень можуть позбавити проєкт бажаного ефекту. Особливо чутливі «малі» проєкти (локальні школи, ФАПи, житло для молодих сімей): без комплексного супроводу (економічного, соціального, управлінського) вони ризикують стати фінансовим тягарем. Тому пріоритетними є інструменти, що поєднують фінансування з плановою оцінкою впливу та моніторингом ефективності.

Вказане дає підґрунтя стверджувати, що сучасні реалії сільських територій України - демографічний спад, трудова міграція, низька інвестиційна привабливість - вимагають створення цілісної концепції розвитку капітального будівництва.

Концептуалізація означає формування методологічної рамки, що поєднує державну політику просторового розвитку, фінансово-економічні інструменти та місцеві ініціативи. Дослідження Інституту економіки та прогнозування НАН України наголошує, що концепція повинна враховувати «зелену» трансформацію будівельної галузі, енергоефективність та циркулярну економіку.

Одним із провідних концептуальних напрямів є стратегічно-просторовий підхід, що базується на ідеях «розумної спеціалізації» та інтеграції сільських територій у регіональні агломерації. Відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку України на 2027 рік, капітальне будівництво в селах має бути скоординоване з планами транспортної, соціальної та виробничої інфраструктури, щоб уникнути «точкових» інвестицій.

Розвиток капітального будівництва потребує залучення нових джерел фінансування: державно-приватного партнерства, муніципальних облігацій, міжнародних грантів. Згідно з аналітичним звітом Програми ООН із довкілля (UNEP) та Мінрегіону, саме інноваційно-інвестиційний підхід забезпечує довгострокову окупність інфраструктурних проєктів у сільській місцевості. Ключовим елементом є «зелена» модернізація: застосування технологій

енергоефективного будівництва, повторного використання матеріалів та відновлюваних джерел енергії.

Соціальна складова розвитку сільських територій є визначальною. Як зазначає Світовий банк у дослідженні «Supporting Rural Resilience in Ukraine», капітальне будівництво має сприяти не лише економічному зростанню, а й підвищенню якості життя: будівництву шкіл, амбулаторій, культурних центрів, житла для молодих сімей. Такий підхід узгоджується з Концепцією розвитку сільських територій до 2030 року.

Стратегічні пріоритети розвитку капітального будівництва в сільських територіях України мають поєднувати цілі сталого розвитку, економічної відбудови та соціального відновлення. Відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку до 2027 року основою пріоритетів виступають: інтеграція сільських громад у європейські інфраструктурні мережі, підвищення енергоефективності та екологічної безпеки, розвиток соціальної інфраструктури, зокрема житла, освіти та медицини.

Пріоритет 1: Відбудова та модернізація критичної інфраструктури - після руйнувань, спричинених воєнними діями, першочерговим завданням є відновлення доріг, мостів, систем водопостачання, об'єктів енергетики. Згідно з Планом відновлення України (Національна рада з відновлення, 2022), передбачено реалізацію масштабних проектів дорожнього та житлового будівництва в сільських громадах.

Пріоритет 2: Сталій житловий розвиток - забезпечення сільських територій сучасним, енергоощадним та доступним житлом визнано ключовим елементом демографічної стабілізації. Міністерство розвитку громад та територій України наголошує на потребі впровадження програм «Енергоефективне село» та будівництва житла для молодих сімей та внутрішньо переміщених осіб.

Пріоритет 3: Цифрова та зелена трансформація - цифровізація процесів будівництва (BIM-технології, електронні платформи управління проектами) та впровадження «зелених» стандартів є обов'язковими складовими стратегії.

У Національному плані енергетики та клімату до 2030 року наголошено на необхідності збільшення частки відновлюваної енергетики та будівництва об'єктів з низьким вуглецевим слідом.

Пріоритет 4: Підтримка місцевого бізнесу та державно-приватне партнерство - створення умов для залучення приватних інвестицій, розвитку місцевих будівельних компаній та кооперативів розглядається як основний інструмент довгострокової стійкості.

Пріоритет 5: Соціальна інклюзія та вплив громад - залучення місцевих громад до планування та контролю будівництва підвищує прозорість та відповідальність. Закон України «Про засади державної регіональної політики» передбачає інструменти громадського впливу, що сприяють соціально орієнтованому будівництву. Враховуючи вказане, до основних напрямів реалізації концепції розвитку будівництва можливо віднести:

- Інституційне забезпечення - розроблення регіональних планів відновлення з чітким переліком об'єктів та термінами реалізації; створення міжмуніципальних координаційних рад для спільного управління інфраструктурними проектами.

- Фінансування та інвестиції - залучення міжнародної допомоги (ЄС, Світовий банк, ЄБРР); впровадження муніципальних облігацій та цільових фондів відновлення.

- Технологічні інновації - масштабне впровадження ВІМ, використання модульного будівництва для швидкого відновлення житла; перехід на енергоефективні матеріали та відновлювані джерела енергії.

- Кадровий потенціал - професійна підготовка будівельних кадрів у співпраці з профільними закладами освіти; стимулювання повернення кваліфікованих фахівців у сільську місцевість.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Узагальнюючи результати досліджень визначено, що капітальне будівництво у сільській місцевості є багатовимірним процесом, який поєднує правові, економічні, соціально-демографічні, екологічні та технологічні фактори.

Нормативно-правова база створює основу для планування та фінансування, однак надмірна фрагментація регулювання та складні погоджувальні процедури підвищують ризики реалізації проектів. Ефективність будівництва визначається інвестиційним кліматом, доступністю довгострокового фінансування, інституційною спроможністю громад та демографічними тенденціями, зокрема старінням та відтоком населення. Інноваційно-технологічні рішення (BIM, модульне будівництво, енергоефективні матеріали) суттєво підвищують швидкість і якість відновлення інфраструктури, але потребують значних стартових ресурсів та кваліфікованих кадрів.

Стратегічні пріоритети розвитку включають: відновлення критичної інфраструктури, стале житлове розвиток, «зелену» та цифрову трансформацію, зміцнення місцевого бізнесу та механізмів державно-приватного партнерства, а також активне залучення громад до планування. Концепція розвитку капітального будівництва має ґрунтуватися на інтегрованому просторовому підході, враховувати екологічні обмеження та підтримувати соціальну інклюзію, що забезпечити довгострокову економічну та соціальну стійкість сільських територій.

Подальші дослідження можуть бути направлені на вивчення фінансово-економічних механізмів, зокрема розроблення моделей муніципальних облігацій, інструментів залучення приватного капіталу та міжнародних грантів для сільського будівництва; прогнозування потреб у житлі та соціальній інфраструктурі з урахуванням міграційних потоків та старіння населення; дослідження впливу будівництва на природні ландшафти, моделювання балансів між агровиробництвом та розширенням інфраструктури; оцінку впливу капітальних проектів на якість життя, зайнятість і розвиток локальних ринків праці, включаючи показники післявоєнного відновлення.

Література

1. Адамська І. Сучасний стан й тенденції розвитку будівельної галузі України. *Галицький економічний вісник*. 2019. № 5 (60). С. 7-15. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2019.05
2. Бойко Є. І., Залуцький І. Р., Притула Х. М. Розвиток сільських територій (стан, проблеми, перспективи). Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України. 2011. 61 с. URL: <https://surl.li/sftdob> (дата звернення: 15.09.2025).
3. ДБН В.1.2-11:2021 «Енергозбереження та енергоефективність» [чинний від: 20.04.2023] URL: <https://surl.lt/nhvypz> (дата звернення: 15.09.2025).
4. Державна служба статистики України. Будівництво. Статистичні дані, методологія та оперативна інформація. URL: <https://surl.li/mafxfz> (дата звернення: 15.09.2025).
5. Закон України «Про енергетичну ефективність будівель» від 22.06.2017 № 2118-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2118-19> (дата звернення: 15.09.2025).
6. Кичко І. І. Житлове будівництво в Україні у контексті урбаністичних та демографічних змін. *Демографія та соціальна економіка*. 2021. № 3 (45). С. 155-168.
7. Матеріали Круглого столу «Відновлення сільських територій в умовах повоєнного відродження» / за ред. С.О. Кушнір. Запоріжжя. Запорізький національний університет. 2024. 291 с. URL: <https://surl.li/hfahhv> (дата звернення: 15.09.2025).
8. Берзіна С., Скочко В. та інші. Настанови з проєктування сучасних енергоефективних будівель загальноосвітніх шкіл з поліпшеними екологічними характеристиками: методичний посібник. К. 2025. 282 с. URL: <https://surl.lt/zkownc> (дата звернення: 15.09.2025).

9. Національний інститут стратегічних досліджень. Оцінка потреб України на відновлення та відбудову. Київ: НІСД, 2025. URL: <https://surl.lu/brlbxg> (дата звернення: 15.09.2025).
10. Сидорченко Т., Палига Є. Капітальне будівництво як чинник економічного розвитку. *Наукові записки УАД*. 2023. Вип. 1(66). С. 226-233. URI <https://dspace.bdupu.org.ua/handle/123456789/781>
11. «Про затвердження Порядку державного фінансування капітального будівництва» Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2001. № 1764 URL: <https://surl.li/ulehvy>

References

1. Adamskaya, I. (2019), “Current state and trends in the development of the construction industry in Ukraine”, *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*. vol. 5 (60). pp. 7-15. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2019.05.
2. Boyko, E.I. Zalutsky, I.R. and Prytula, H.M. (2011), *Rozvytok silskykh terytorii (stan, problemy, perspektyvy)* [Development of rural areas (status, problems, prospects)], Institute of Regional Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv, Ukraine. available at: <https://surl.li/sftdob> (Accessed 15 September 2025).
3. DBN V.1.2-11:2021 (2023), “Energy conservation and energy efficiency”, available at: <https://surl.lt/nhvypz> (Accessed 15 September 2025).
4. State Statistics Service of Ukraine (2025), “Construction. Statistical data, methodology, and operational information”, available at: <https://surl.li/mafxfz> (Accessed 15 September 2025).
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine "On Energy Efficiency of Buildings”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2118-19> (Accessed 15 September 2025).
6. Kychko, I.I. (2021), “Housing construction in Ukraine in the context of urban and demographic changes”, *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*, vol. 3 (45), pp. 155-168.

7. Kushnir, S.O. (2024), *Materialy Kruhloho stolu «Vidnovlennia sil's'kykh terytorij v umovakh povoiennoho vidrodzhennia»* [Materials from the round table discussion “Restoration of rural areas in the context of post-war revival”], Zaporizhia National University, Zaporizhia, Ukraine, available at: <https://surl.li/hfahhv> (Accessed 15 September 2025).
8. Berzina, S. and Skochko, V. (2025), *Nastanovy z proiektuvannia suchasnykh enerhoefektyvnykh budivel zahalnoosvitnykh shkil z polipshenyimi ekolohichnyimi kharakterystykamy: metodychnyi posibnyk* [Guidelines for the design of modern energy-efficient buildings for general education schools with improved environmental characteristics: methodological manual], Kyiv, Ukraine, available at: <https://surl.lt/zkownc> (Accessed 15 September 2025).
9. National Institute for Strategic Studies (2025), *Otsinka potreb Ukrainy na vidnovlennia ta vidbudovu* [Assessment of Ukraine's needs for recovery and reconstruction], NISS, Kyiv, Ukraine, available at: <https://surl.lu/brlbxg> (Accessed 15 September 2025).
10. Sidorchenko, T. and Palyga, E. (2023), “Capital construction as a factor in economic development”, *Naukovi zapysky UAD*, vol 1(66), pp. 226-233, available at: <https://dspace.bdpu.org.ua/handle/123456789/781> (Accessed 15 September 2025).
11. Cabinet of Ministers of Ukraine (2001), Resolution “On Approval of the Procedure for State Financing of Capital Construction”, available at: <https://surl.li/ulehvy> (Accessed 15 September 2025).

Стаття надійшла до редакції 19.09.2025 р.